

Poromiehen tieturva

Ohjeet liikenteen varoittamisesta
porokolarin arviomiehelle ja paliskunnille
15.11.2010

Poromiehen tieturva

Ohjeet liikenteen varoittamisesta porokolarin
arviomiehelle ja paliskunnille

15.11.2010

Liikenneviraston ohjeita 6/2010

Liikennevirasto

Helsinki 2010

Kannen kuva: J. Vuorenmaa

ISSN-L 1798-663X
ISSN 1798-663X
ISBN 978-952-255-033-0

Verkkojulkaisu pdf (www.liikennevirasto.fi)

ISSN-L 1798-663X
ISSN 1798-6648
ISBN 978-952-255-019-4

Kopijyvä Oy
Kuopio 2010

Liikennevirasto
PL 33
00521 HELSINKI
Puhelin 020 637 373

15.11.2010

1639/065/2010

Tieosasto

Vastaanottaja
Oulun ja Lapin tiepiirit

Säädösperusta
Tieliikennelaki 27 § ja 48 §
Tieliikenneasetus 49 § ja 50 §
Laki yleisistä teistä 53 §

Korvaa/muuttaa
TIEH 2000015-04

Kohdistuvuus
POP ELY, LAP ELY ja Paliskuntain
yhdistys ry.

Voimassa
1.12.2010 - toistaiseksi

Asiasanat
Liikenneturvallisuus

Poromiehen tieturva

Liikenneviraston tieosasto, Pohjois-Pohjanmaan ja Lapin Elinkeino-, liikenne ja ympäristökeskus on laatinut yhteistyössä Paliskuntain yhdistyksen kanssa julkaisun Poromiehen tieturva – Ohjeet liikenteen varoittamisesta porokolarin arviointimiehelle ja liikenteen ohjauksesta porotokan ajossa tien ylityksessä.

Ohjeen tavoitteena on edistää poronhoitoalueella toimivien poromiesten asiantuntemusta liikenteen vaaroille alttiissa tehtävissä poronhoidon yhteydessä. Ohjeen myötä käynnistyy myös poromiesten koulutus tiellä työskentelyn vaaratekijöiden tunnistamiseksi ja muun liikenteen varoittamiseen liittyvien toimenpiteiden osaamiseksi. Ohje tukee myös sidosryhmätyöskentelyn kehittämistä, johon osapuolet ovat sitoutuneet arvojensa ja visioidensa mukaisesti.

Johtaja
Tie- ja siltatekniikka

Matti Piispanen

Yksikön päällikkö
Tietekniikka

Kari Lehtonen

LISÄTIETOJA
Erkki Hulkko
Lapin elinkeino- liikenne- ja
ympäristökeskus
Puh. 040 516 1058

TIEDOKSI

Liikenne- ja viestintäministeriö
 Sisäasiainministeriö, poliisiosasto
 Sisäasiainministeriö, pelastusosasto
 Lapin elinkeino, liikenne ja ympäristökeskus
 Pohjois-Pohjanmaan elinkeino, liikenne ja ympäristökeskus
 Liikkuva poliisi, Lappi
 Liikkuva poliisi, Oulu
 Hätäkeskuslaitos
 Hätäkeskus, Lappi
 Hätäkeskus, Oulu
 Liikennevakuutuskeskus
 Paliskuntain yhdistys
 Tapio Syrjänen
 Simo Sauni
 Erkki Hulkko

Esipuhe

Poronhoitoalueella Pohjois-Suomessa, Lapin, Kainuun ja Pohjois-Pohjanmaan maakuntien alueilla on sattunut vuosittain enimmillään 4000 porokolaria. Jokaisessa näistä käy paikan päällä paliskunnan nimeämä liikennevahinkoarvioija, joita on yli 400 henkilöä. Poronhoito edellyttää myös porotokan siirtämistä tien yli muutamia kertoja vuodessa. Näissä tapahtumissa poromies joutuu toimimaan tiellä liikenteen seassa, joskus pimeällä ja joskus vilkkaassa liikenteessä vaarallisessa tienkohdassa. Tieliikenneonnettomuuksilta on välttytty, mutta ns. vähältä piti - tapauksia on sattunut useita. Poromiesten taholta on tullut aloite järjestää näille tiellä työskenteleville turvallisuuskoulutus, joka antaa valmiudet riskien kartoittamiseen, liikenteen varoittamiseen asianmukaisesti ja oman työn tekemiseen turvallisesti.

Lapin ja Pohjois-Pohjanmaan elinkeino- liikenne- ja ympäristökeskusten (ELY-keskus) liikenne- ja infrastruktuurivastuualue sekä Paliskuntain yhdistys käyvät vuosittain sidosryhmäneuvotteluja, joissa käsitellään aina porokolareiden vähentämiskeinoja. Kevättalvella 2004 sovittiin osapuolten kesken, että perustetaan työryhmä valmistelevaan ja toteuttamaan koulutus, joka suunnataan kouluttajakoulutuksen muodossa noin kymmenelle Paliskuntain yhdistyksen nimeämälle henkilölle. Nämä antavat sen jälkeen Poromiehen Tieturvaksi -nimetyn koulutuksen vahinkoarvioijille ja niille, jotka ovat vastuussa porotokan siirtämisestä tien yli.

Hanke tukee myös sidosryhmäyhteistyön mallin luomista ja kehittämistä, johon Liikenneviraston tieosasto ja Pohjois-Suomen ELY-keskukset panostavat arvojensa ja visioidensa mukaisesti.

Tämä julkaisu on tarkoitettu ohjeeksi poromiehille ja heidän kouluttajilleen tieturvallisuuden varmistamiseksi.

Julkaisun on laatinut työryhmä, johon ovat kuuluneet:

Insinööri Erkki Hulkko	LAP ELY, puheenjohtaja
Insinööri Esko Tuhola	Liikennevirasto, Tieosasto
Tieinsinööri Heino Heikkinen	POP ELY
Porotalousneuvoja Niilo Hoikkala	Paliskuntain yhdistys
Porotalousneuvoja Anna-Leena Jänkälä	Paliskuntain yhdistys

Julkaisu on päivitetty vastaamaan viranomaisten organisaatioissa tapahtuneita muutoksia.

Helsingissä marraskuussa 2010

Liikennevirasto
LAP ja POP ELY sekä Paliskuntain yhdistys ry.

Sisällysluettelo

1	JOHDANTO	7
1.1	Perusteet ja tavoitteet.....	7
1.2	Tien osat.....	7
1.3	Tienpitäjän vastuu	8
1.4	Tiellä työskentelyn luvanvaraisuus	8
1.5	Pätevyysvaatimukset tiellä tehtävässä työssä.....	9
2	VAARATEKIJÄT JA NIIDEN ARVIOINTI	10
2.1	Pätevyysvaatimukset tiellä tehtävässä työssä.....	10
2.2	Liikenteen aiheuttamat vaarat	10
2.3	Työympäristössä ilmenevät vaarat.....	11
2.4	Olosuhteiden vaikutukset	11
2.5	Oman toiminnan merkitys.....	11
3	LIIKENTEEN OHJAUS JA VAROITTAMINEN	13
3.1	Liikenteen varoittaminen porokolaripaikalla.....	13
3.1.1	Yleistä 13	
3.1.2	Liikenteen ohjaus- ja varoituslaitteet	13
3.1.3	Varoituslaitteiden käyttö	14
3.2	Liikenteen ohjaus ja varoittaminen porotokan kuljettamisessa	14
3.2.1	Lupa porotokan ohjaamiseen tien yli.....	14
3.2.2	Liikenteenohjaus	14
3.2.3	Tiedottaminen.....	14
4	VAROITUSLIIVI.....	15
5	LIIKENNEVAHINKOARVIOMIEHEN TEHTÄVÄT JA VASTUUT	16
5.1	Liikennevahinkoarviomies	16
5.2	Arviomiehen tehtävät.....	16
5.3	Aseen käyttö	17
5.4	Vahinkojen korvaaminen	17
5.5	Saatavat palkkiot ja korvaukset	18

LIITTEET

Liite 1	Liikenteen varoittaminen porokolaripaikalla
Liite 2	Liikennejärjestelyt porotokan ajossa; Poroja kootaan pitkällä matkalla
Liite 3	Liikennejärjestelyt porotokan ajossa; Liikennemäärä alle 350 ajon/vrk
Liite 4	Liikennejärjestelyt porotokan ajossa; Liikennemäärä yli 350 ajon/vrk
Liite 5	Vahinkoilmoituslomake
Liite 6	Lomakkeen täyttöohje

1 Johdanto

1.1 Perusteet ja tavoitteet

Vuosittain on sattunut poronhoitoalueella Lapin ja Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskusten alueen tieverkolla porokoreita 2500–4000 kpl. Jokaisessa tapauksessa käy paikan päällä ko. tien kohdassa ao. paliskunnan vahinkoarvioija. Heitä on yhteensä noin 400 henkilöä, jotka sijoittuvat 56 paliskuntaan. Vahinkoarvioijan työ kestää yleensä noin 15 minuuttia, enimmillään puoli tuntia. Toimitus tapahtuu tiellä ja se on verrattavissa tiellä tehtävään työhön, johon ei kuitenkaan tarvita tienpitäjän lupaa.

Toinen vastaavanlainen tapahtuma on porotokan ohjaaminen maantien yli. Tämä kestää noin puoli tuntia, enimmillään tunnin. Näitä tapahtumia on vuoden aikana useita ja ne sijoittuvat eriluokkaisille teille ja useimmiten Ylä-Lappiin.

Näitä tehtäviä ja töitä suorittavilla poromiehillä ei ole tiedollisia ja taidollisia valmiuksia liikenteen riskien tunnistamisessa ja oman toiminnan turvaamisessa, minkä vuoksi on aiheellista antaa heille turvallisuuskoulutus.

Yleistavoite on, että Paliskuntain yhdistyksellä on aina kaiken aikaa koulutettuja kouluttajia noin 10 henkilöä, joilla on valmiudet antaa sekä vahinkoarvioijille että työnohtajille tämän ohjeen laajuinen perustietopaketti – poromiehille räätälöity Tieturva-koulutus.

Koulutuksen tavoitteena on antaa koulutettaville riittävät tiedot ja taidot liikenteen ja oman turvallisuuden varmistamiseksi toimenpiteen aikana.

Porokolarimäärän pysyväksi vähentämiseksi on vuosien 2009–2010 aikana käynnissä hanke, jossa on mukana 30 eri organisaatiotahoa.

1.2 Tien osat

ELY-keskusten ylläpitämiin teihin kuuluvat ajorata pyöräteineen ja muut niiden säilyttämistä ja käyttämistä pysyvästi tarvittavat alueet, rakenteet ja laitteet. Merkittäviä tämän työn kannalta ovat:

- piennar
- luiska
- oja
- pengermä
- keski-, väli- ja rajakaista
- kohtaamis-, kääntymis- ja pysähdyspaikka
- silta
- varalaskupaikka
- pysäkki
- P-alue

Tiealue, jonka omistaa Liikennevirasto ja jonka rajoja ei ole maanmittaustoimituksessa määrätty, ulottuu kahden metrin etäisyydelle ojan tai missä ojaa ei ole tieluiskan tai -leikkauksen ulkosyrjästä

Kuva 1. Tien poikkileikkauksen osat.

Uusi maantielaki on tullut voimaan vuonna 1.1.2006. Siinä tien poikkileikkauksen osa 16 Vierialue on poistunut.

1.3 Tienpitäjän vastuu

Vastuu tien pitämisestä liikennettä tyydyttävässä kunnossa kuuluu tienpitäjälle. Tienpitäjä voi olla valtio, kunta, tien hoitokunta tai tien omistaja. Valtion alueellisena tienpitoviranomaisena toimii ELY-keskusten liikenne ja infrastruktuuri -vastuualue.

ELY-keskus maanteiden tienpitäjänä huolehtii tienpidosta ja siihen liittyvistä asioista sekä vastaa tienpidosta aiheutuvista kustannuksista ja käyttää tienpitoa varten saatuja oikeuksia. Tienpitoon kuuluu sekä tien tekeminen että kunnossapito.

Tienpitäjällä on vastuu tienpitotoiminnan tai muun tiealueella tehtävän toiminnan yhteydessä syntyneistä vaikutuksista kolmatta osapuolta esimerkiksi yleistä liikennettä kohtaan.

1.4 Tiellä työskentelyn luvanvaraisuus

Kaikki tiealuetta koskevat tai tiealueella tehtävät muiden kuin tienpitäjän tarvitsemat työt ovat yleensä luvanvaraisia. maantiellä luvasta päättää yleensä ao. ELY-keskus, joka on delegoinut päätöksen paikalliselle tienhoidon aluevastaavalle. Aluevastaavien yhteystiedot ovat löydettävissä ELY-keskuksen verkkosivulta www.ely-keskus.fi ao. ELY-keskuksen kohdalta.

Lupahakemus on tehtävä yleensä kirjallisesti mutta on lyhytkestoisissa liikenteelle vaikutuksiltaan vähäisissä töissä mahdollista tehdä myös suullisesti – molemmissa tapauksissa kuitenkin hyvissä ajoin ennen työsuoritusta.

Vahinkoarvioijan työ kestää yleensä noin 15 minuuttia, enimmillään puoli tuntia. Työ kestää pidempään niissä tapauksissa, jolloin loukkaantunutta poroa joudutaan etsimään lähimaastosta.

Suullisen luvan myöntäjä merkitsee päätöksen kuitenkin päiväkirjaan tai vastaavaan.

Lupahakemuksessa tulee esittää työhön, työmenetelmään, työajankohtaan ja -paikkaan liittyvät yksityiskohdat yhteystietoineen. Hakemus voi olla vapaamuotoinen tai työhön osoitetulle lomakkeelle laadittu. Hakemuksen käsittelyn yhteydessä voidaan hyväksyä myös liikenteenohjaussuunnitelma, jos se on hakemuksen mukana.

Vahinkoarviointia varten lupahakemusta ei tarvita. Porotokkaa tien yli vietäessä ainakin suullinen hakemus on välttämätön. Mikäli kyse on tiestä, jonka liikennemäärä on yli 350 ajoneuvoa vrk:ssa, tarvitaan yleensä kirjallinen lupahakemus. Hakemukset tulee osoittaa paikalliselle aluevastaavalle. Akuutissa tapauksessa, jolloin lupa-asiaa ei ole mahdollista hoitaa, toimitaan näiden ohjeiden mukaan.

Likimääräisen arvion tiellä liikkuvien ajoneuvojen määrästä saa Liikenneviraston liikennemääräkartasta, jossa esitetään keskimääräinen vuorokauden liikennemäärä (KVL) kyseisellä tiellä. Kartan voi tilata ELY-keskuksen toimistosta tai hakea ELY-keskuksen verkkosivulta hakusanalla Liikennemääräkartat.

1.5 Pätevyysvaatimukset tiellä tehtävässä työssä

Liikennevirasto edellyttää tiellä tehtävään työhön ja työn johtamiseen osallistuvilta henkilöiltä turvallisuuteen liittyviä pätevyysvaatimuksia, jotka henkilö täyttää tieturvakoulutuksen käytyään. Tässä tarkoituksessa vaatimus koskee vähintään Tieturva 1 -koulutusta:

- kaikilta tiellä tienpidon tehtävissä työskenteleviltä henkilöiltä
- työkoneen kuljettajilta muussa kuin kertaluonteisessa työssä
- tie- ja päällystysmateriaaleja kuljettavilta henkilöiltä
- muussa työssä yleisellä tiellä työskentelevältä.

Kertaluonteisessa työtehtävässä tai pätevän (Tieturva-koulutus) henkilön välittömässä valvonnassa työskenteleviltä henkilöiltä ei vaadita tieturva-koulutusta. Näin on tilanne myös porokolarivahinkoarvioijien ja työnjohtajien osalta. Kuitenkin ko. henkilöllä tulee olla tiedolliset ja taidolliset valmiudet tunnistaa tiellä työskentelyn vaaratekijät ja turvallisuuskäytännöt.

Lähtökohtana on, että vahinkoarvioijille ja työnjohtajille annettu koulutus on voimassa viisi (5) vuotta ja että siitä pitää rekisteriä yllä Paliskuntain yhdistys. Heidän kouluttajillaan tulee olla vähintään kouluttajakoulutus ja tämän lisäksi mieluusti myös Tieturva 1 -koulutus. Myös näistä Paliskuntain yhdistys pitää rekisteriä.

2 Vaaratekijät ja niiden arviointi

2.1 Pätevyysvaatimukset tiellä tehtävässä työssä

Liikennealueella työskentely on vaarallisempaa kuin työskentely muussa rakennus- tai huoltotyössä, koska vahingonvaara yleisen liikenteen taholta on kaiken aikaa läsnä. Muu liikenne aiheuttaa selvitysten mukaan merkittävimmän vaaran tiellä työskentelevälle. Tiellä työskentelyssä korostuvat myös muiden tienkäyttäjien liikenneturvallisuus ja työn aiheuttamat vaarat liikenteelle. Vahinkoarvioijien työ sekä porotokan tien ylivieminen ovat verrattavissa tiellä tehtäviin töihin.

Tiellä työskentelevän on tunnettava ja otettava huomioon liikenteessä olevien osapuolten tyypilliset käyttäytymistavat. Tätä edellyttää sekä työntekijän oma että liikenteen turvallisuus.

Tieturvallisuuteen liittyvän käsitteistön osalta on aiheellista tunnistaa seuraavat käsitteet:

- Vaara on työssä esiintyvä tekijä, joka voi aiheuttaa tapaturman tai onnettomuuden.
- Riski kuvaa vaaran suuruutta. Se on vaaratilanteiden aiheuttamien vahinkojen vakavuuden ja todennäköisyyden yhdistelmä.
- Turvallisuus on olotila, jossa siihen liittyvät riskit ovat hyväksyttäviä.

2.2 Liikenteen aiheuttamat vaarat

Ajoneuvon kuljettajalle on tyypillistä:

- **Liian suuren tilannenopeuden pitäminen tiellä ja tietyökohteessa.** Tämä aiheuttaa yleensä vaaran. Tällöin havaintojen teko näkökentän laidalla heikkenee, koska kuljettaja joutuu keskittymään ajoneuvon ohjaamiseen.
- **Turvallisuusvälin pitäminen liian lyhyenä.** Kuljettaja ajaa nopeuteen nähden liian lähellä edellä ajavaa. Tällöin peräänajon riski kasvaa ja kuljettaja joutuu keskittymään ajotapahtumaan tarkasti. Työkohteen vaatimat havainnot saatavat jäädä tekemättä.
- **Tietämättömyys nopeuden vaikutuksesta pysähtymismatkaan.** Fysiikan lakien mukaan jarrutusmatka nelinkertaistuu, kun nopeus kaksinkertaistuu. Laki toimii myös toisinpäin: nopeuden alentaminen neljänneksellä lyhentää jarrutusmatkaa puoleen.
- **Kuuluminen johonkin riskiryhmään.** Näitä ovat mm. alkoholin, lääkeaineiden ja jopa huumeiden vaikutuksen alaisena ajoneuvoa kuljettavat. Myös sairaus, heikko näkökyky, vähäinen ajokokemus, väsymys tai muut vastaavat seikat li-

säävät riskiä joutua onnettomuuteen. Joukkoon kuuluvat myös huonokuntoisella ajoneuvolla liikenteessä olevat.

2.3 Työympäristössä ilmenevät vaarat

Tiellä tehtävissä töissä sattuneiden liikenneonnettomuuksien tutkinnassa on usein tullut esille onnettomuuteen joutuneen selitys, että hän ei havainnut työkohdetta ajoissa. Perusedellytys turvalliselle työskentelylle on, että työkohde, työajoneuvo ja työntekijä voidaan havaita riittävän ajoissa. Vain silloin työkohdetta lähestyvän ajoneuvon kuljettaja voi sovittaa nopeutensa kohteen olosuhteita vastaavaksi tai pysäyttää ajoneuvon.

Työkohteen osoittaminen ennakoivin varoitusmerkein ja merkitseminen varoitustaittein ovat havaittavuuden tehostamisessa tärkeimmät keinot. Työntekijän varoitustaetus kuuluu samalla tavoin havaitsemisen tehostamiseen.

2.4 Olosuhteiden vaikutukset

Työkohteen havaitsemista haittaavat kuljettajasta riippumattomat tekijät, kuten sää, liikenne, tien kaarteisuus ja mäkisyys. Tämän tyyppiset tekijät tulee aina ottaa huomioon tiealueella työskenneltäessä.

Sää voi tuoda ongelmia auringon, pimeyden, liukkauden, sumun tai sateen muodossa. Vasta-aurinkoon ajava voi hetkellisesti olla täysin näkemättä edessä olevaa ajoneuvoa tai henkilöä. Ilmiö on vaarallisimmillaan auringon paistaessa matalalta.

Myös liikenne voi haitata kohteen havaittavuutta ison ajoneuvon tai vastaan tulevan ajoneuvon valojen muodossa.

Muita havaittavuutta häiritseviä tekijöitä ovat ympäristön kirkkaat valonlähteet tai läheisyydessä oleva kiinnostava tapahtuma.

Työkohde voi vaikuttaa moniin muihin tienkäyttäjryhmiin, joiden liikkumistarpeet tulee ottaa huomioon. Työkohde voi olla myös ahdas, mikä asettaa erityisiä vaatimuksia omalle työskentelylle ja muun liikenteen varoittamiselle.

2.5 Oman toiminnan merkitys

Tiellä työskentelevät rutinoituvat ja tottuvat helposti liikenteeseen ja liikkuvat siten, että autoilijat joutuvat väistämään heitä. Työn touhussa unohdetaan vaarat ja liikenteen melussa peittyvät varoitussäät. Työntekijän on jatkuvasti oltava valppaana välttääkseen kaikki vaaratekijät.

Vaaratekijän voi aiheuttaa työntekijän ajoneuvon väärä pysäköinti tai hänen käyttäytymisensä työkohteella. Työkohteella tehtävät toimet tulee aina tarkoin harkita.

Tyypillistä on, että ajoneuvon kuljettaja tai työntekijä uskoo tulleen havaituksi kaikissa olosuhteissa. Oman havaittavuuden varmistaminen kaikissa olosuhteissa on ehdottoman tärkeää.

3 Liikenteen ohjaus ja varoittaminen

3.1 Liikenteen varoittaminen porokolari-paikalla

3.1.1 Yleistä

Porovahinko voi sattua liikenteessä missä tahansa tien kohdassa poronhoitoalueella. Suurin onnettomuusvaara syntyy kuitenkin näkemiltään rajoitetuissa tien kohdissa, joissa ei aina voida hyvissä ajoin havaita porojen liikkumista.

Porokolaritapauksissa ongelman aiheuttaa vahinkopaikan merkitseminen ja sen löytäminen. Poro liikenteessä – esitteessä Jos vahinko sattuu... - kohdassa annetaan kolariin joutuneelle mm. seuraavia ohjeita:

- Toimita kuollut eläin pois tiealueelta ja merkitse paikka paliskunnan arviomiestä varten.
- Ilmoita vahingosta hätäkeskukseen puh 112. Näin tieto välittyy arviomiehelle.

Vahinkotilanteessa hätäkeskus antaa ohjeet vahinkopaikan merkitsemisestä.

Porovahinkoarvioijan saapuessa vahinkopaikalle hänen on otettava huomioon tienkohdan näkyvyysolosuhteet. Tieliikennelaki (27 §) kieltää ajoneuvon pysäyttämisen ja pysäköinnin sellaiseen paikkaan eikä siten, että siitä aiheutuu vaaraa tai että muu liikenne tarpeettomasti estyy tai häiriytyy.

Tällaisia tien kohtia ovat erityisesti mäenharjat tai näkyvyydeltään rajoitetut kaarteet ja niiden läheisyys. Pysäyttäminen ja pysäköinti on kielletty myös sulkuviivan kohdalla, jos ajoneuvon ja sulkuviivan väliin jää tilaa vähemmän kuin kolme metriä eikä ajoneuvon ja sulkuviivan välissä ole katkoviivaa.

Porovahinkoarvioija joutuu kuitenkin pysäyttämään ja pysäköimään ajoneuvon juuri siihen tien kohtaan, jossa kuollut eläin on, ellei välittömässä läheisyydessä ole leviäkettä tai liittymää, johon ajoneuvo voidaan turvallisesti pysäköidä.

Koska ajoneuvo voidaan joutua pysäköimään tieliikennelainsäännösten vastaisesti, on porovahinkoarvioijan ajoneuvossa oltava muun liikenteen varoittamiseen tarvittavat laitteet. Niitä on myös aina käytettävä, jos liikenteen varoittaminen on työn johdosta katsottava tarpeelliseksi.

3.1.2 Liikenteen ohjaus- ja varoituslaitteet

Porovahinkoarvioita tehtäessä ajoneuvossa on tarpeellista olla arvioijan ja apumiehen käytettävissä muun liikenteen varoittamiseen käytettävät varusteet:

1. kaksi kappaletta ajoneuvon varoituskolmioita
2. henkilö- tai pakettiautossa yksi magneettikiinnitteinen, auton sähköpisteen kytkevä varoitusvalaisin

3. kuormausnosturilla varustetussa autossa kaksi kappaletta ohjaamon katolle kiinteästi asennettua varoitusvalaisinta
4. varoitusliivit kullekin tiellä työhön osallistuvalle
5. yksi pysäytysmerkki, d=400 mm, päiväloistekalvolla varustettu merkki nro 311 (ajoneuvolla ajo kielletty) liikenteen käsiohjausta varten

3.1.3 Varoituslaitteiden käyttö

Porovahinkoarvioijan työ katsotaan tieliikennelain 48 §:n 3 momentin mukaiseksi tiellä tehtävää työtä vastaavaksi työksi, jolloin poikkeussäännön nojalla ajoneuvon pysäyttäminen ja pysäköinti on sallittu tieliikennelain 27 §:n säännösten estämättä tilapäisesti tehtävän vaatimalla tavalla edellyttäen, ettei liikennettä ilmeisesti vaaranneta. Poikkeussäännöksen teksti tarkoittaa, että kun pysäyttäminen tai pysäköinti rikkoo tieliikennelain 27 §:n velvoitetta, ajoneuvossa on käytettävä ruskeankeltaista vilkkuvaa varoitusvaloa muun liikenteen varoittamiseen.

Tämän lisäksi näkyvyydeltään rajoitetuissa kohdissa on liikennettä varoitettava ennakoon ajoneuvon varoituskolmiolla siinä tai molemmissa suunnissa, missä näkyvyys on rajoitettu.

Tarvittaessa näkyvyydeltään erittäin vaarallisissa kohteissa on varauduttava liikennettä ohjaamaan pysäytysmerkillä.

3.2 Liikenteen ohjaus ja varoittaminen porotokan kuljettamisessa

3.2.1 Lupa porotokan ohjaamiseen tien yli

Poroterottelun yhteydessä tapahtuva porotokan ajaminen yleisen tien yli edellyttää toimenpiteelle luvan hakemista. Lupaperiaatteet on esitetty kohdassa 1.4.

3.2.2 Liikenteenohjaus

Liitekuviissa 1–4 on esitetty periaatteet liikennejärjestelyjen toteuttamisesta ja käytettävistä liikennemerkkeistä.

Pieni varoituslaite on erityinen tielle asetettava liikennemerkki, joka muodostuu jalustasta ja siihen vähintään 30 cm:n korkeudelle kiinnitetystä liikennemerkistä sekä tämän yläpuolella olevasta varoitusvilkkusta.

Liikenteen ohjaajalta edellytetään tämän ohjeen mukaisen kurssin suorittamista.

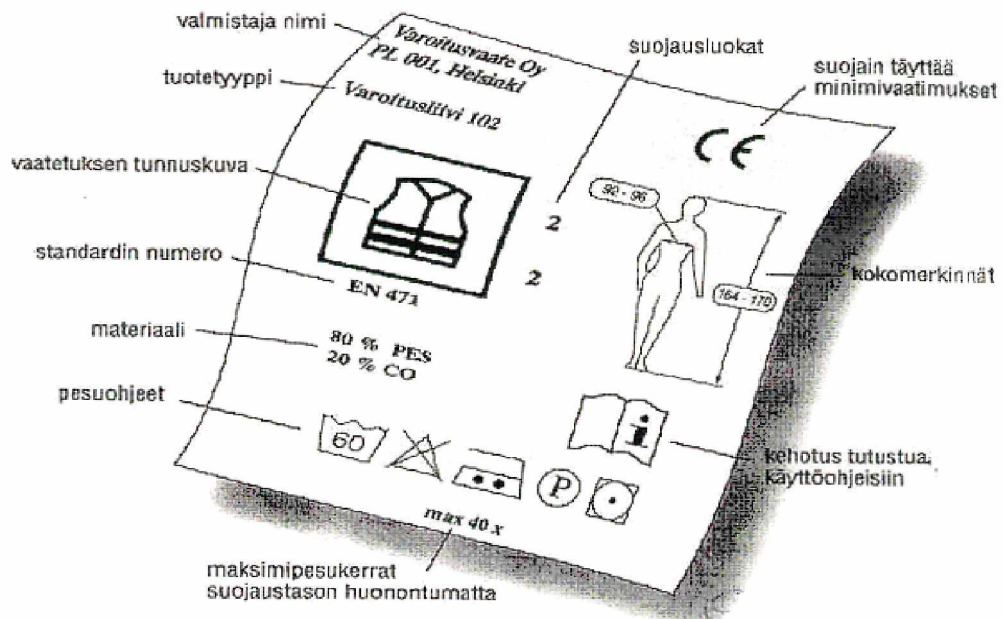
3.2.3 Tiedottaminen

Lupaehdoissa esitetään mm. vaatimukset tien hetkellisen sulkemisen ilmoittamisesta hyvissä ajoin Liikenneviraston tieliikennekeskukseen.

Porotokan kuljettamisen ajankohdan tiedottaminen tieliikennekeskukseen on tärkeää, jotta liikenteelle aiheutuvasta haitasta voidaan tiedottaa ennakoon tienkäyttäjille. Tieliikennekeskus tiedottaa asiasta tarpeellisessa määrin myös ennakoon pelastusviranomaisille. Ilmoitus tehdään tieliikennekeskukseen Tienkäyttäjän linjalle numeroon 0200 2100. Tiedottaminen on tarpeen ainakin niillä teillä, joiden liikennemäärä ylittää 1500 ajoneuvoa vuorokaudessa.

4 Varoitusliivi

Porovahinkoarvioijalle ja porotokan ajoon osallistuvalla tulee olla yllään yleisellä tiellä liikkeessaan standardin SFS-EN 471 -mukainen näkyvä varoitusliivi, jonka suojausluokka on 2. Varoitusliivin luokka on merkittynä liivissä olevaan CE-merkintälipukkeeseen.

Kuva 2. Esimerkki varoitusvaatteen merkinnöistä.

5 Liikennevahinkoarviomiehen tehtävät ja vastuut

5.1 Liikennevahinkoarviomies

Liikennevahinkoarviomies on paliskunnan yleisen kokouksen valitsema henkilö, joka toimii poronhoitolain 51 § mukaisella vakuutuksella. Ennen tehtäväänsä ryhtymistä on arviomiehen allekirjoitettava (ja päivättävä) vakuutus.

Poronhoitolain 51 §:ssä tarkoitettu vakuutus on seuraava: ”*Minä N.N. vakuutan, että uutterasti ja tunnollisesti, puolueettomasti ja ilman oman voiton tavoittelua, parhaan ymmärryksen ja taitoni mukaan täytän minulle uskotun toimen niin, että mistään syystä toimessani en edistä vääryyttä. Tämän minä lupaan kunniani ja omantuntoni kautta.*”

Yleensä ilmoitus tapahtuneesta vahingosta tulee joko suoraan poromiehelle tai hätäkeskuksen ja poliisin kautta vahinkoarviomiehelle.

5.2 Arviomiehen tehtävät

Arviomiehen tärkein tehtävä on HETI vahingosta tiedon saatuaan suorittaa vahingoittuneen poron etsintä ja tunnistaa se;

- poron omistaja
- laatu (vaadin/hirvas)
- siitosporo/teurasporo
- luettu/lukematon

Arviomies ottaa ylös vahingonaiheuttajan tiedot ja toimittaa poronraadon pois tapahtumapaikalta. Arviomiehen tulee käydä välittömästi tapahtumapaikalla toteamassa tilanne ja kaikki ilmoitukset täytyy tarkistaa. Kolarissa loukkaantunut poro pyritään löytämään mahdollisimman nopeasti ja poronraato tulee huolehtia heti pois tienlaidasta.

Tapahtuneesta vahingosta arviomies täyttää vahinkoilmoituksen, jonka hän toimittaa sen paliskunnan vahinkotallentajalle, jonka poro on ollut kyseessä. Hyvä käytäntö on ilmoittaa tapahtuneesta porovahingosta paliskunnan vahinkotallentajan lisäksi myös poronomistajalle. Vahinkotallentaja tallentaa vahingon saamansa vahinkoilmoituksen perusteella Liikennevakuutuskeskuksen (LVK) vahinkojärjestelmään, ePoroon. Paliskuntain yhdistyksessä tallennetaan kuitenkin vahingot, joissa toisena osapuolena on ollut valtion ajoneuvo tai kyseessä on ollut kilpa-ajokas tai piltattu matkailuporo. Näissä tapauksissa vahinkoilmoitus tulee aina toimittaa Paliskuntain yhdistykseen, ei paliskunnan vahinkotallentajalle. Kilpaporon vahinkoilmoituksiin liitetään mukaan omistajan lausunto, mikäli hän katsoo sen tarpeelliseksi. Matkailuporosten osalta myös piltta tulee liittää vahinkoilmoituksen mukaan.

Vahinkoilmoituslomakkeita saa Paliskuntain yhdistyksen toimistolta tai niitä voi tulostaa neuvontasivustolta (www.paliskunnat.fi -> Neuvontasivusto-> Lomakkeet). Vahinkoilmoitus täytetään myös tilanteissa, joissa poroa ei ole kyetty löytämään.

5.3 Aseen käyttö

Aseen käyttö voi myös olla tarpeen raanaan jääneen poron lopettamisessa. Asetta tulee kuitenkin käyttää harkiten ja muu ympäristö huomioiden.

Metsästysasetus 16 §, Yleiset ampuma-asevaatimukset

Riistaeläimen ampumiseen käytettävän rihlatun luotiasen luodin osumaenergian on piipun suusta mitattuna oltava vähintään 100 joulea ($E_{0} > 100 \text{ J}$). (29.10.2009/823). Sen lisäksi, mitä 1 momentissa säädetään, on:

2) jos asetta käytetään metsäkauriin, hylkeen, suden, ilveksen, ahman, majavan tai muflonin ampumiseen, patruunan luodin painon oltava vähintään 3,2 grammaa ja osumaenergian 100 metrin päässä piipun suusta mitattuna vähintään 800 joulea ($E_{100} > 800 \text{ J}$).

Metsästysasetus 45 § (17.11.1995/1289) Poromiehen oikeus metsästysaseen kuljettamiseen

Poliisipiirin päällikkö voi paliskunnan poroisännän esityksestä antaa poronhoitotyötä suorittavalle poromiehelle luvan kuljettaa moottorikäyttöisellä ajoneuvolla maastossa metsästyslain 35 §:n 3 momentin säännöksen estämättä sellaista metsästyskivääriä, jonka luodin osumaenergia täyttää tämän asetuksen 16 §:n 2 momentin 2 kohdassa säädetyt vaatimukset.

5.4 Vahinkojen korvaaminen

Porojen korvausarvot määräytyvät porolajikohtaisesti keskipainon, keskimääräisen kilohinnan ja siitoskertoimen mukaan. Korvausarvot määritetään vuosittain Liikennevakuutuskeskuksen vahinkojaostossa Paliskuntain yhdistyksen esityksen perusteella. Porokorvaus maksetaan aina paliskunnan kautta.

$\text{Korvausarvo} = \text{Keskipaino} \times \text{keskihinta} \times \text{siitoskerroin}$

- Keskipaino on määritetty jokaiselle porolajille.
- Keskimääräinen kilohinta on ostoliikkeille ja suoramyyntissä myytyjen teuraiden keskihinta kolmen vuoden keskiarvona.
- Siitoskertoimet; siitosvaadin 3, siitosshirvas 1,5, siitosvasat 2.

Orvoksi jääneestä vasasta maksetaan korvaus 16 kilon keskipainon mukaan, kun samassa liikennevahingossa kuollut vaadin on ollut imettävä ja vahinko on sattunut keväällä tai alkukesästä ennen 31.8.

Kilpa-ajokas korvataan yksilöllisesti hakemuksen ja Paliskuntain yhdistyksen antaman lausunnon perusteella. Korvausanomukseen on liitettävä todistus saavutuksista,

joiden perusteella hinta on määritetty. Ensimmäiseen kohtaan (opetettu kilpa-ajokas) riittää kahden vieraan henkilön todistus, että poro on opetettu kilpa-ajokas.

- Opetettu kilpa-ajokas 530,00 €.
- Kilpa-ajokas, jolla on osallistuttu karsinta-ajoon, muttei ole alitettu yleisen sarjan karsinta-aikaa 790,00 € .
- Yleisen sarjan kilpa-ajokas, jolla on saavutettu aika 3.15,00-2.50,01 / 2000 m tai 1.25,00-1.19,01 / 1000 m 870,00 € .
- Kuumen sarjan kilpa-ajokas, jolla on saavutettu aika 2.50,00 tai alle / 2000 m:n matkalla tai aika 1.19,00 tai alle/1000 m:n matkalla, alk. 1380,00 € .
- Matkailuporojen ohjekorvausarvo: rekisteröity matkailukäytössä oleva yli 3-vuotias urosporo 2100,00 €.

Pääsääntöisesti auton alle jäänyttä poroa ei voida hyödyntää, mutta kaikki mitä kolariporosta otetaan käyttöön (sarvet, koipinahat, jne.) on poronomistajalle kuuluvaa ja hänen omaisuuttaan. Kolariporosta mahdollisesti saatu hyöty arvo tulee vähentää poron korvausarvosta.

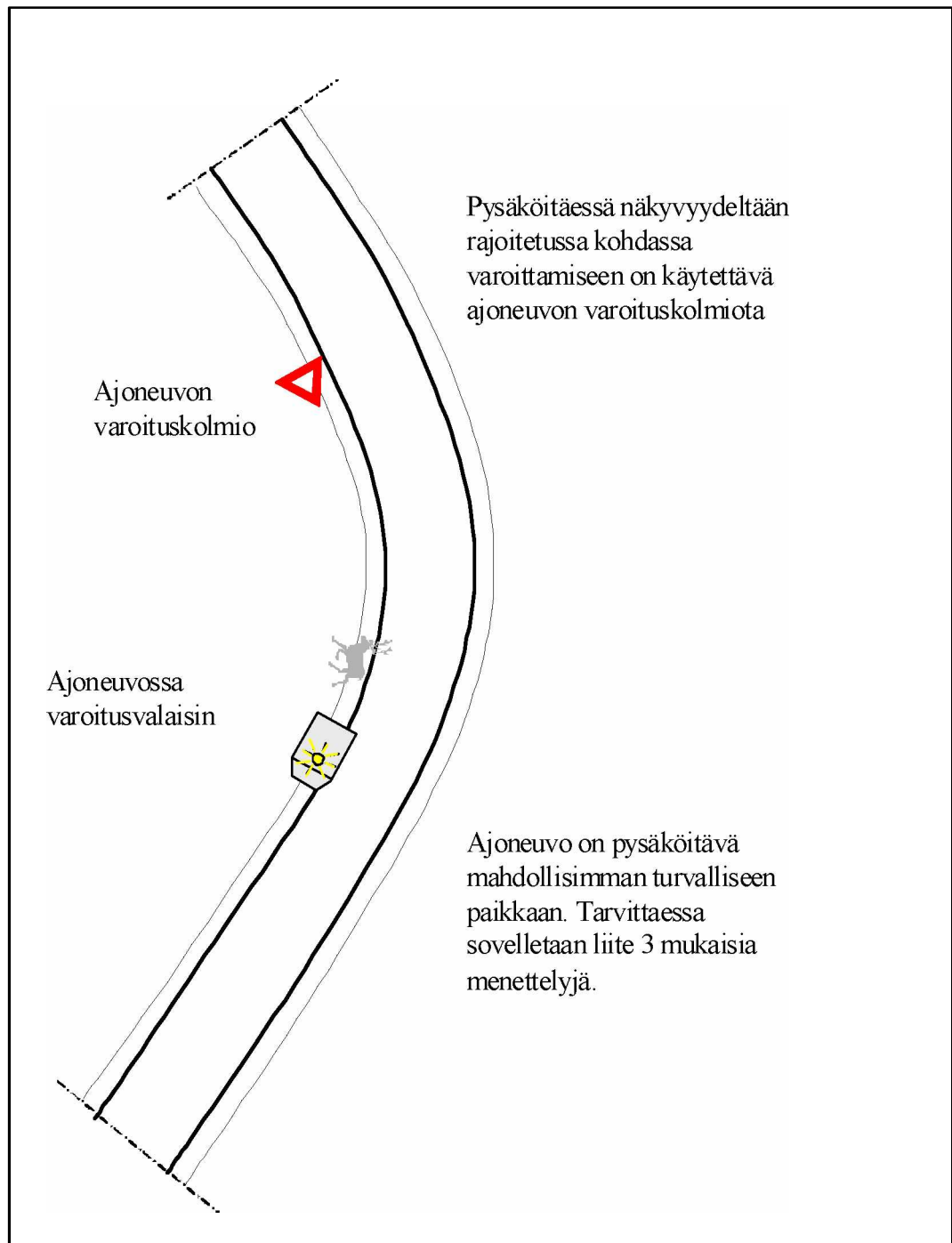
5.5 Saatavat palkkiot ja korvaukset

Arviomiehen palkkiot ja korvaukset työstä maksaa Liikennevakuutuskeskus (LVK) tai valtionkonttori. Arviointikorvaukset maksetaan joko suoraan tai paliskunnan kautta arviomiehelle. Arviomies on oikeutettu saamaan arviointipalkkion, vaikka kolaria ei ilmoituksesta huolimatta ole tapahtunut tai se ei ole poron vaan esimerkiksi kauriin aiheuttama. Arviointipalkkiot ovat arvio-miehelle veronalaista tuloa, jotka ilmoitetaan henkilökohtaisessa veroilmoituksessa. Kilometrikorvaukset ja hävittämiskulut eivät kuitenkaan ole veronalaista tuloa. Saaduista arviointipalkkioista ei lähetetä arviomiehelle erillistä yhteenvedoa, vaan hänen tulee pitää itse kirjaa saamistaan palkkioista.

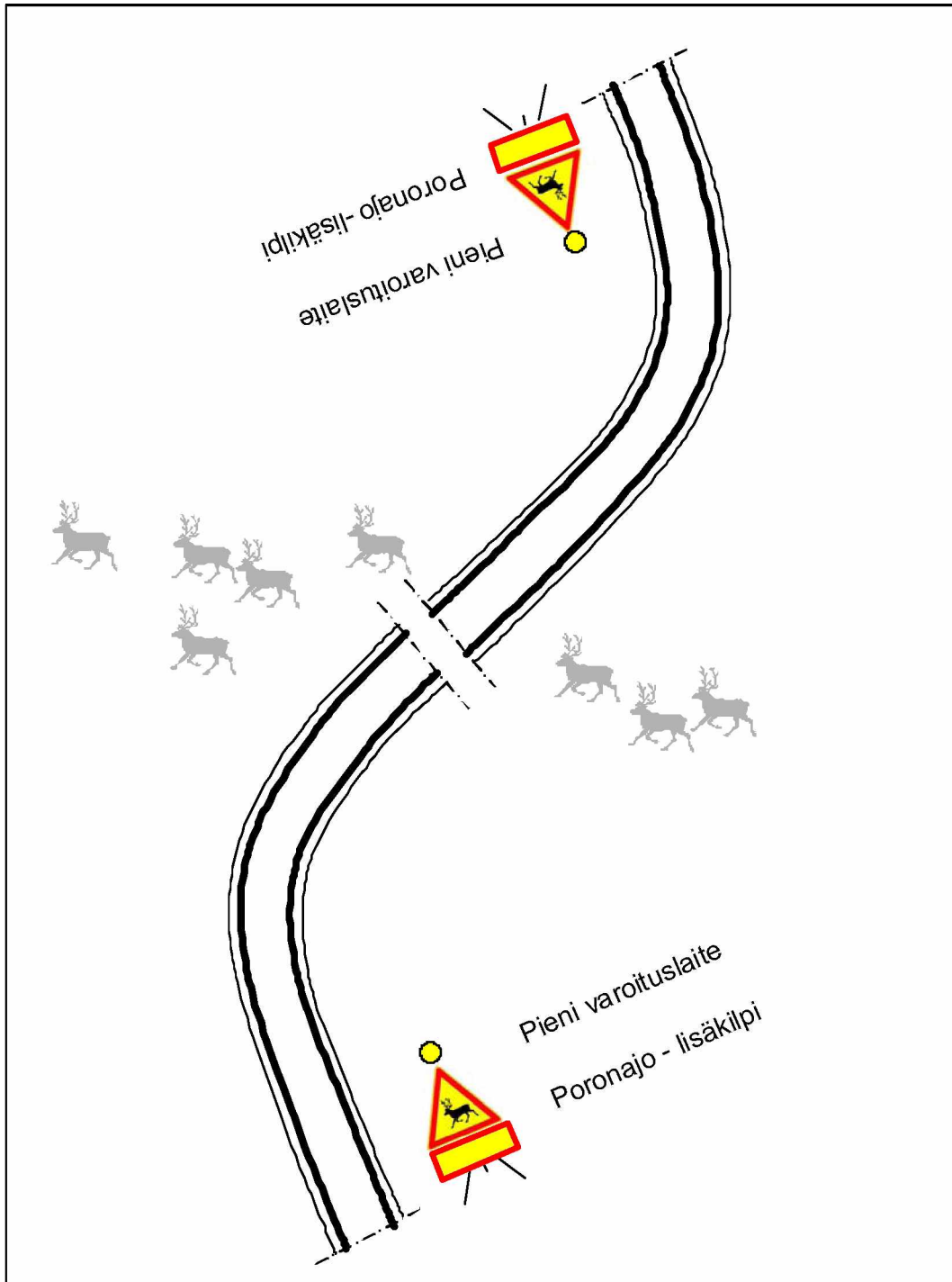
Porovahinkoja tarkistaessaan arviomiehen tulee huomioida myös jääviyskysymykset. Pääperiaate on, että omaa poroa ei voi arvioida, mutta koskaan ei voi etukäteen tietää, kenen poro on kyseessä. Arviomiehen täytyy kutsua paikalle toinen arviomies tai ulkopuolinen todistaja (vähintään serkku tai kauempi), jos vahingonkäräjänä on hän itse, joku perheenjäsenistä tai muu suoraan alenevassa sukulaissuhteessa oleva henkilö. Ulkopuoliselta todistajalta on pyydettävä vapaamuotoinen kirjallinen lausunto tapahtuneesta varsinaisen vahinkolomakkeen liitteeksi.

Vahinkoilmoituksen tiedonkulku on esitetty kuvassa 3. Vahinkoilmoituslomake ja sen täyttöohje ovat tämän ohjeen liitteinä 5 ja 6.

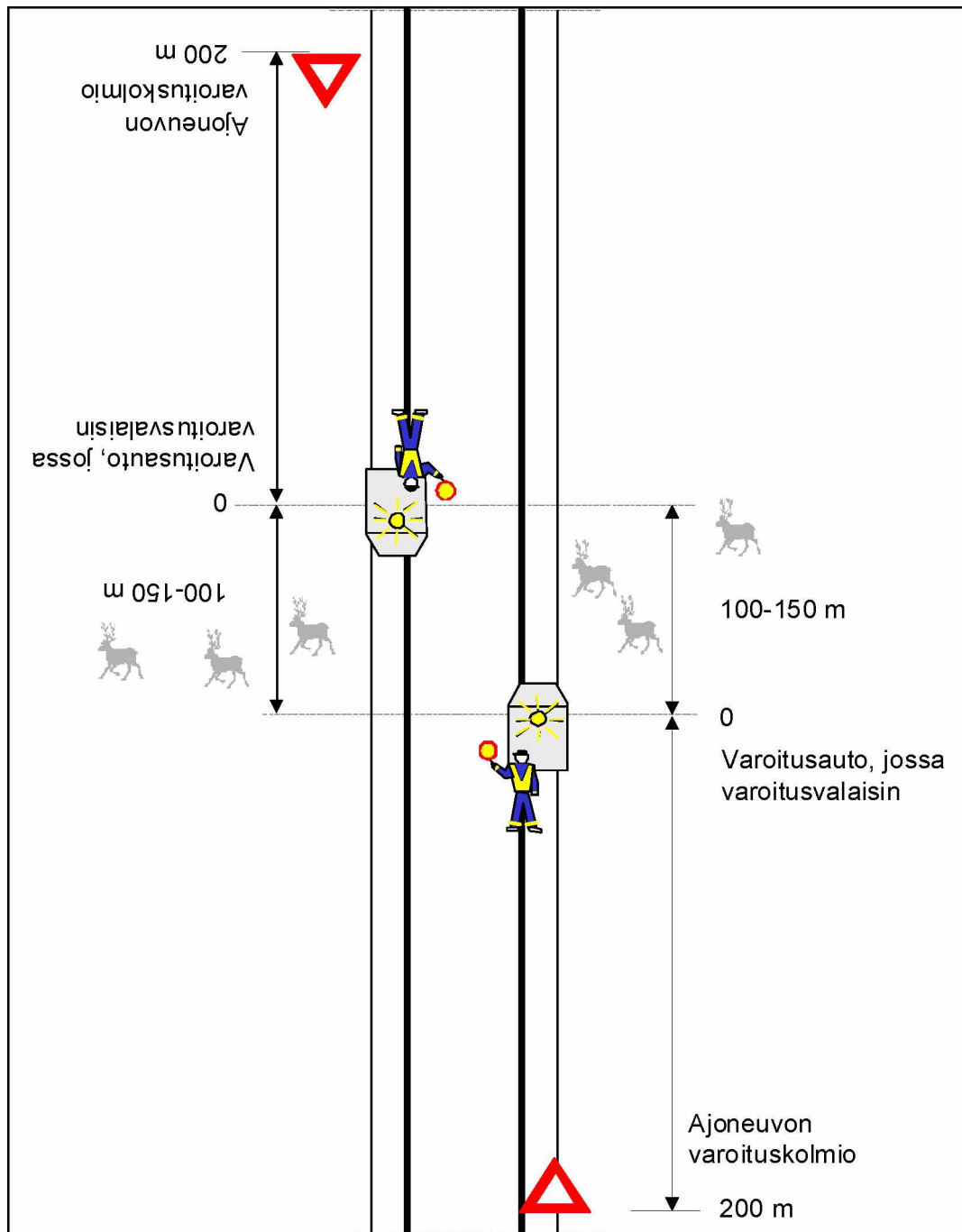
Liikenteen varoittaminen porokolaripaikalla

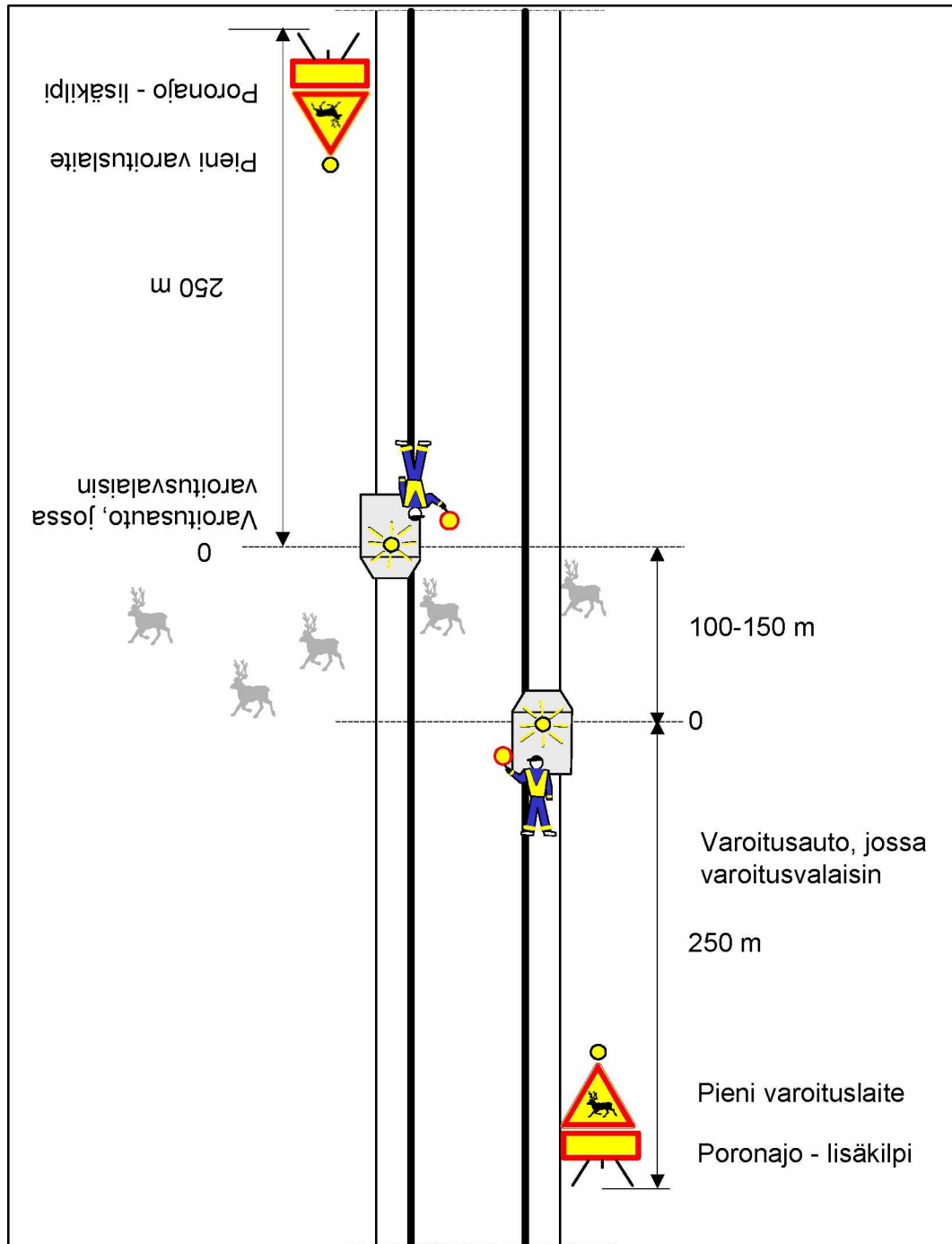
Liikennejärjestelyt porotokan ajossa Poroja kootaan pitkällä matkalla

Liikennejärjestelyt porotokan ajossa Liikennemäärä alle 350 ajoneuvoa/vrk

Liikennejärjestelyt porotokan ajossa Liikennemäärä yli 350 ajoneuvoa/vrk

Vahinkoilmoituslomake

ILMOITUS POROLIIKENNEVAHINGOSTA

Vahinkotapaus

☐ Normaali ☐ Moniporo ☐ Vieromoniporo

Tapahtumapaikkakunta	Nro
----------------------	-----

Tapahtumapaikka ja -aika

Kunta	Paikka	
Paivamaara	Kello	
Näkyvyys vahinkopaikalla	Sijainti X	Sijainti Y

Tiedot vahingoittuneesta porosta

☐ Poroa ei löytynyt ☐ Luettu ☐ Lukematon

Vaadin

☐ SiitosVaadin
☐ TeurasVaadin
☐ SiitosVaadin+Orpovasa (vasonnan ja 31.7.välisenä aikana)

UrosVasa

☐ SiitosVasa
☐ TeurasVasa

NaarasVasa

☐ SiitosVasa
☐ TeurasVasa

Hirvas

☐ SiitosHirvas
☐ TeurasHirvas
☐ SiitosUrakka
☐ TeurasUrakka
☐ Ajoporo
☐ Kilpaporro
☐ Matkailuporo

Härkä

☐ TeurasHärkä
☐ Ajoporo
☐ Kilpaporro
☐ Matkailuporo

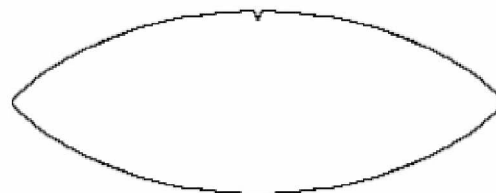
Jäännösarvo (€)

Piltan väri

☐ Punainen
☐ Valkoinen
☐ Vihreä
☐ Sininen (kilpa/matkailu)

Pilttanumero

Korvamerkki

Poron omistajan tiedot

Paikkakunta ja nro	Omistaja
--------------------	----------

Vahingon aiheuttajan tiedot

☐ Tuntematon ☐ Suomalainen ☐ Ulkomaalainen

Lomakkeen täyttöohje

ILMOITUS POROLIIKENNEVAHINGOSTA -LOMAKKEEN TÄYTTÄMINEN

Vahinkotapaus

Normaali	Merkittään kun vahingossa on vahingoittunut yksi poro.
Moniporo	Merkittään jos samassa vahingossa on vahingoittunut useampi kuin yksi poro.
Vieromoniporo	Merkittään jos samassa vahingossa on vahingoittunut useampi kuin yksi poro ja niitten joukossa on ainakin yksi vieropaliskuntien poro.

Tapahtumapaaliskunta ja numero

Paliskunta, jonka alueella porovahinko on tapahtunut ja ko. paliskunnan numero.

Tapahtumapaikka ja -aika

Kunta	Kunta, jonka alueella porovahinko on tapahtunut.
Paikka	Tieosuus, tien nimi ja mahdollisesti tien numero sekä vahinkopaikka mahdollisimman täsmällisesti.
Päivämäärä ja kello	Päivämäärä, jolloin vahinko tapahtui ja kellonaika (molemmat pakollisia).
Sijainti X ja Y	Tapahtumapaikan koordinaatit esim. GPS -laitteesta. (ei pakollinen).
Näkyvyys vahinkopaikalla	Minkälainen tie vahinkopaikalla on (esim. mäki tai mutka) sekä oliko mahdollisesti vahinkohetkellä sään heikentämä näkyväisyys.

Tiedot vahingoittuneesta porosta

Poroa ei löytynyt	Merkittään jos poroa ei löytynyt.
Luettu/lukematon	Merkittään oliko poro luettu vai lukematon.
Porolaji	Merkittään oikea porolaji.
Jäänösarvo	Mikäli ruhosta on saatu joitakin osia käyttöön, merkitään käyttöön tulleiden osien rahallinen arvo tai niistä myytäessä saatu rahamäärä.
Pilttaväri ja -nro	Merkittään porolla mahdollisesti olleen piltan väri ja nro.
Korvamerkki	Piirretään poron korvamerkki huolellisesti virhetulkintojen välttämiseksi.

Poron omistajan tiedot

Paliskunta ja numero	Poronomistajan paliskunta ja ko. paliskunnan numero.
Omistaja	Poronomistajan nimi. On oltava oikein, koska korvaus maksetaan nimen perusteella.

Vahingon aiheuttajan tiedot

Tuntematon/suom./ulkomaal.	Ajoneuvon perustieto.
Maa	Ajoneuvon maa jos ei Suomi.
Rekisterinumero	Ajoneuvon rekisterinumero.
Ajoneuvon omistaja	Ajoneuvon omistaja, EI kuljettaja.
Vakuutusyhtiö	Ajoneuvon vakuuttanut yhtiö.
Vahingon ilmoitti	Henkilö, joka ilmoitti tapahtuneesta vahingosta ja mahdollinen yhteystieto.

Vahinkoarviomiehen kulut

Arviointikilometrit	Arviomiehen ja apuna olleiden henkilöiden arviointityössä ajama km-määrä yhteensä. Sisältää auton, kelkan, mönkijän.
Hävittämiskilometrit	Arviomiehen ruhon/ruhojen hävittämistyössä ajama km-määrä yhteensä. Sisältää auton, kelkan, mönkijän.
Arviomiehen nimi	Arvion suorittaneen henkilön allekirjoitus ja nimenselvennys.

Vahinko ilmoitettu tallentajalle/vahinkonumero

Arviomies merkitsee päivämäärän milloin hän ilmoitti vahingosta ePoro -tallentajalle. Vaihtoehtoisesti ePoro -tallentaja merkitsee ePoro -vahinkonumeron tallennuksen jälkeen.

Huom!

Arviomiehen täytyy kutsua paikalle toinen arviomies tai ulkopuolinen todistaja (vähintään serkku tai kauempi), jos vahingonkäräjänä on hän itse, joku perheenjäsenistä tai muu suoraan alenevassa sukulaissuhteessa oleva henkilö. Ulkopuoliselta todistajalta on pyydettävä vapaamuotoinen kirjallinen lausunto tapahtuneesta varsinaisen vahinkolomakkeen liitteeksi.

Kilometrit on ilmoitettava lyhintä reittiä käyttäen. Jos yhdessä kolarissa jää useampi poro auton alle niin kilometrit ilmoitetaan yhdessä ilmoituksessa ja muissa ei.

Jos poroa ei löydy voidaan arviomiehelle aiheutuneet kulut silti anoa.

Kilpaporon korvataan yksilöllisesti paliskunnan antaman arvion ja Paliskuntain yhdistyksen lausunnon perusteella, joten se ilmoitetaan edelleen Paliskuntain yhdistykseen. Samoin myös valtion ajoneuvojen aiheuttamat vahingot on ilmoitettava Paliskuntain yhdistykseen.

Liik
enne
vira
sto

ISSN-L 1798-663X

ISSN 1798-6648

ISBN 978-952-255-019-4

www.liikennevirasto.fi